

استفاده از داروهای

سایتوتوکسیک

ترجمه از :

* ۱ - زهرامجد تیموری ،

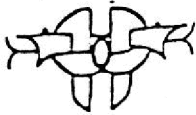
* ۲ - فریده هاساواری ،

استفاده روز افزون از داروهای سایتوتوکسیک باعث شده است که پرستاران بیشتر در معرض خطرات این مواد باشند . از این رو خانم جویدیت گیبز ضمن مطالعه و بررسی در این زمینه راههایی را به شرح زیر جهت به حداقل رساندن این خطرات مطرح می کند .

هدف اصلی این داروها است . راه تجویز هر دارو توسط نحوه جذب آن مشخص می گردد .

داروهای سایتوتوکسیک از راههای مختلف مثل دهان - زیر جلدی - داخل عضلانی - داخل نخاعی داخل حفره ای و یا از راه بسیار متداول یعنی بصورت انفوزیون در وریدهای جانبی یا مرکزی استعمال می شود . عوارض سوء متداول این شیمی درمانی شامل تهوع ، استفراغ ، تضعیف مغز استخوان و طاسی است .

حدود ۵۰ سال است که داروهای سایتوتوکسیک با نتایج بسیار موفقیت آمیزی جهت درمان انواع سرطانها مصرف می شوند . این داروهای مخرب سلول را می توان بر اساس نحوه اثر و ترکیب شیمیائی شان در گروههای مختلف طبقه بندی کرد . ترکیب صحیح و دوز مناسب دارو برای هر بیمار باید جداگانه محاسبه گردد . درمان در یک دوره طولانی بصورت متناوب انجام می شود . تخریب سلولهای تومورال که سریعاً در حال تقسیم اند ، و نیز در حدامکان نگهداری و حفاظت از سلولهای سالم

۲ - تحقیقات نشان می‌دهد که دستکش‌های لاستیکی بهترین نوع حفاظ است . استفاده از دو دستکش همیشه نیاز نیست ، مگر زمانی که داروهای mustine - cormustine و Thiotepe Amsaerine را بخواهند آماده کنند .

۳ - در موقعی که احتمال استنشاق پودر دارو وجود دارد استفاده از ماسک ضروری است .

پیشنهاد می‌گردد پرسنل در زمان آماده کردن و یا تجویز دارو از حفاظ پوششی مانند دستکش کلفت جراحی گان پلاستیکی ، عینک ایمنی یا عینک شیشه‌ای و آستینهای محافظتی نفوذناپذیر استفاده نمایند .

آماده نمودن داروهای سایتوتوکسیک

آماده نمودن داروهای سایتوتوکسیک بهتر است توسط داروسازان آموزش دیده و در واحدی به همین منظور انجام گیرد . اطاق آماده نمودن دارو باید دارای کمد امن اختصاصی ، دستشویی و پوششهای حفاظتی یکبار مصرف باشد . در بیمارستانهای فاقد اطاق اختصاصی آماده سازی جهت داروهای سایتوتوکسیک ، باید يك اطاق مجزا جهت این فعالیت در نظر گرفته شود . این اطاق باید در محلی دور از رفت و آمد پرسنل باشد ، و تا

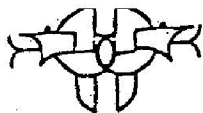
عوارض سوء متداول شیمی درمانی شامل تهوع ، استفراغ ، تضعیف مغز استخوان و طاسی است .

چگونگی کنترل داروهای سایتوتوکسیک

در سال ۱۹۸۸ گروه بهداشت D.O.H راهنمائیایی در این زمینه منتشر کردند . بخشی از این پیشنهادات مربوط به حفاظت پرسنل بوده که به اختصار ذیلا آمده است که هر پرستار قبل از شروع کار با داروهای سایتوتوکسیک باید کاملاً این راهنمایها را بدقت مطالعه نماید .

۱ - پیشنهاد می‌گردد که پرسنل در زمان آماده کردن و یا تجویز دارو طبق توصیه کارخانه سازنده دارو از حفاظ پوششی مانند دستکش کلفت جراحی ، گان پلاستیکی ، عینک ایمنی یا عینک شیشه‌ای و آستینهای محافظتی نفوذناپذیر استفاده نمایند . چنانچه دستکها سوراخ یا آلوده شدند بایستی بلافاصله دور انداخته شوند و بطورروتین هر ۳۰ دقیقه یکبار پس از تماس با داروهای سایتوتوکسیک باید دستکها تعویض گردد .

هنگام پاک کردن وسایل آلوده بهتر است پرسنل از ۲ جفت دستکش استفاده کنند و وسایل آلوده را نیز در يك ظرف در بسته کمدارای پوشش نفوذناپذیر هست قرار داده و سپس آنها را بسوزانند .

زمانیکه داروهای سایتوتوکسیک در آن آماده می شود نباید جهت هدف دیگری مورد استفاده قرار گیرد.

به خارج می فرستند باید برچسب دارو و زباله های مخصوص را بر روی این بسته ها نصب نمایند.

آماده نمودن داروهای سایتوتوکسیک بهتر است توسط داروسازان آموزش دیده و در واحدی به همین منظور انجام گیرد.

با توجه به تعلیمات D.O.H، توصیه شده مقدار کمی از این داروها را می توان وارد سیستم فاضلاب کرد، ولی باید مقدار زیادی آب جهت شستشوی آن بکاربرد. کارشناسان بهداشت موظفند آبهای منطقه خود را از این نظر مورد آزمایش قرار دهند.

اگر ضرورت داشته باشد که داروهای سایتوتوکسیک بایکدیگر مخلوط شوند، باید حتماً در بسته بندیهای مناسب قرار گیرند. از آنجاییکه احتمال دارد بسته های دارو آسیب ببینند بهتر است دارو همیشه در مراکز بهداشتی استفاده شود و از مصرف آن در منزل خودداری گردد.

از آنجائیکه احتمال دارد بسته های دارو آسیب ببینند بهتر است دارو همیشه در مراکز بهداشتی استفاده شود و از مصرف آن در منزل خودداری گردد.

هرگونه مواد دفع شده از بیمار، باید آلوده پنداشته شود. آن دسته از ترشحات بدن که حاوی غلظتهای زیاد دارو هستند باید تحت مراقبت ویژه دفع گردند.

همچنین داروهای فاسد و بی مصرف باید سوزانده شوند. بیشتر کارخانه های داروسازی دمای 1000°C را برای از بین بردن مواد سایتوتوکسیک پیشنهاد می کنند، ولی بعضی از این مواد به سختی منهدم می شوند. تاجاییکه شناخته شده است متاسفانه کوره های بیمارستانها از نظر استاندارد قابل اطمینان نیستند و دمای مورد نیاز را ایجاد نمی کنند.

خطرات داروهای سایتوتوکسیک

مقدار کمی از داروهای سایتوتوکسیک در اثر تماس، فرو رفتن سوزن بدست و استنشاق آئروسل موجب آلودگی پوست و غشاء مخاطی می گردند. در سال ۱۹۷۹ پرستاران آگاه و با تجربه مطلبی در رابطه با اثرات جدی و دراز مدت داروهای سایتوتوکسیک انتشار دادند.

بر این اساس بهتر است که بسته های باز نشده دارو به کارخانه های سازنده آنها عودت داده شود. زدن مارک اخطار "سمی و مخرب سلول" بر روی این داروها الزامی است بیمارستانهایی که زباله را جهت سوزاندن

این اثرات شامل وجود مواد مستعازن

که باید احتیاطهای لازم را در این باره رعایت کنند و اگر بیمارستان واحد مرکزی تهیه مواد دارو از کارمندان و پرسنلی که احتمال حامله بودنشان وجود دارد نباید انتظار همکاری زیاد در فعالیتهای مربوط به تهیه و توزیع دارو داشت.

چگونه می‌توان وضعیت موجود را اصلاح کرد؟

جهت بهبود فوری این وضعیت باید خطرات را از بین برد و بهترین روش برای دستیابی به این هدف، اختصاص دادن واحد مجزایه این امر می‌باشد. در سال ۱۹۸۹ بررسی بر روی موادی که برای سلامتی مخاطره‌آمیز هستند آغاز و آئین‌نامه مخصوصی تنظیم شد. با تنظیم این آیین‌نامه‌ها مدیران، مسئول شناسایی مواد مضر جهت بهداشت عمومی و سلامتی افراد بودند. با بررسی اثرات زیان‌آوری که ناشی از تماس با مواد سایتوتوکسیک در محل کار بود، خطرات احتمالی کشف شد. بنابراین با تعریف نوع ماده و مدت زمانی که فرد با آن تماس خواهد داشت می‌توان اثرات مربوط به آن را ارزیابی کرد.

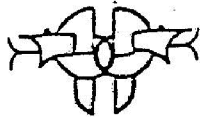
از آنجاییکه میزان خطر در محیط‌های مختلف کاری متغیر است بررسی باید بصورت انفرادی بعمل آید که این اطلاعات را می‌توان از بازرسان بهداشت بدست آورد. مسئولین بهداشتی باید به این نکته توجه داشته باشند که هر فرد باید در مقابل خط مشی سازمان بهداشتی مسئولیت نماید.

در ادارات، کروموزومهای غیرطبیعی و اختلال عملکرد دستگاه تولیدمثل می‌باشد. به علت غیرقابل تکرار بودن آزمایشات توسط محققین، ارزیابی این یافته‌ها مشکل است.

نشانه‌های حاصل از تماس با داروهای سایتوتوکسیک شامل تهوع، استفراغ، اسهال، تحریک چشم، حالت گیجی، خونریزی در فواصل قاعدگی، راش‌های جلدی، دردهای شکمی، سردرد و ریزش مو می‌باشد.

شواهد قطعی مبنی بر اینکه یافته‌های غیرطبیعی بوسیله داروهای سایتوتوکسیک ایجاد می‌شوند، وجود ندارد. طبق مطالعات انجام شده در آمریکا، پرستاران بعزت عدم رعایت شرایط ایمنی از عوارض داروهای سایتوتوکسیک مانند بیمارانی که این داروها را مصرف می‌کنند در رنج هستند.

نشانه‌های حاصل از تماس با داروهای سایتوتوکسیک شامل تهوع، استفراغ، تحریک چشم، اسهال، حالت گیجی، خونریزی در فواصل قاعدگی، راش‌های جلدی، دردهای شکمی، سردرد و ریزش مو می‌باشد. در حال حاضر مسئولیت سلامتی افراد بارداری که در این مراکز مشغول به کار هستند به عهده مسئولین امور می‌باشد.

چگونه می‌توان بر مهارت‌های فردی افزود؟

در سال ۱۹۸۳ توسط بازرسان بهداشت ،
کتابی تحت عنوان راهنمای اتفاقات منتشر شد
تا از آن در جاهاییکه داروهای سایتوتوکسیک
مصرف می‌شود، استفاده نمایند این شیوه در واحدهای
بزرگ سرطان شناسی متداول است .

به منظور جمع آوری اطلاعات بـرای
محققین جهت بررسی عوارض و خطرات داروهای
سایتوتوکسیک ، حتی اگر تعداد محدودی از بیماران
درمان می‌شوند عوارض ناشی از آنها می‌بایست
در جای مخصوصی یادداشت گردد . این مسئله بسیار
بازرزش وحشی است . از طرف دیگر با آموزش
می‌توان کیفیت عمل را بهبود بخشید . از جمله

آموزشهای انفرادی از طریق مقاله و جزواتی
که حاوی خطرات مشترک داروهای سایتوتوکسیک
و نیز چگونگی کار با آنها جهت تخمین سلامتی
و بی خطر بودن آنهاست . جزوات مذکور برای
پرستارانی که آموزش اختصاصی انکولوژی را
رانندیده‌اند ضروری است .

1- ONCOLOGY

Judith Gibbs, Handling cyto-
toxic Drugs, Nursing times.
MARCH 13, Vol 87, No 11,
1991 Page 54-55

* مربی دانشکده پرستاری
ومامائی شهیدبهرشتی رشت .
* مربی دانشکده پرستاری
ومامائی شهیدبهرشتی رشت .

